

Kraków, 26 maja 2020 r.

ks. prof. dr hab. Piotr Kroczek
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

RECENZJA DOROBKU NAUKOWEGO, DYDAKTYCZNEGO I ORGANIZACYJNEGO PANI DR LIDII FIEJDASZ-BUCZEK W ZWIĄZKU Z POSTĘPOWANIEM W SPRAWIE NADANIA WSNIOSKODAWCZYNI STOPNIA NAUKOWEGO DOKTORA HABILITOWANEGO

1. PODSTAWY PRAWNE, KRYTERIA ORAZ PRZEDMIOT OCENY

W odpowiedzi na powołanie mnie na recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym Pani dr Lidii Fiejdasz-Buczek przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów sporządzam niniejszą recenzję.

Postępowanie Pani dr Lidii Fiejdasz-Buczek jest prowadzone przez Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Zostało ono wszczęte dnia 25 kwietnia 2019 r. ocena, a więc recenzja przeprowadzona ma być na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789).

Przedmiotem oceny jest dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny Wnioskodawczyni, którego dokumentacja (w wersji papierowej i częściowo elektronicznej) została przesłana mi przez wskazaną wyżej jednostkę prowadzącą postępowanie.

2. OSIĄGNIĘCIA NAUKOWE PO OTRZYMANIU STOPNIA DOKTORA, STANOWIĄCE ZNACZNY WKŁAD AUTORA W ROZWÓJ OKRE- ŚLONEJ DYSCYPLINY NAUKOWEJ

2.1. MONOGRAFIE

Jako swoje główne osiągnięcie naukowe Pani dr Lidia Fiejdasz-Buczek wskazała monografię pt.: *Sprawy kanonizacyjne za pontyfikatu papieża Benedykta XVI. Studium prawo-*

kanoniczne, Wydawnictwo KUL, Lublin 2019, ss. 599. Jest to dzieło monumentalne – liczy niemal 600 stron. Poza *Wyrazem skrótów* i *Wstępem* monografia ta składa się z 5 rozdziałów, *Zakończenia*, aneksów oraz *Wykazu źródeł i literatury*, a także spisów tabel i wykresów oraz streszczeń w trzech językach.

We *Wstępie* Autorka podkreśla, że nauczanie o błogosławionych i świętych stanowiło ważny i obszerny temat nauczania papieża Benedykta XVI, a także jego osobistej postawy jako wierzącego katolika.

Głównym zamysłem recenzowanej pracy Pani dr Lidii Fiejdasz-Buczek było kompleksowe przedstawienie i krytyczne omówienie tego nauczania (zawartego także w formie prawa kanonicznego) oraz praktyki kanonizacyjnej odbywającej się za tego pontyfikatu. Była to próba, zważywszy na obfitość materiału źródłowego, bardzo ambitna. Celem pobocznym tej pracy było skatalogowanie i przeanalizowanie dekretów i innych dokumentów istotnych dla beatyfikacji i kanonizacji poszczególnych postaci z historii Kościoła.

Metodologia przyjęta przez Autorkę jest charakterystyczna i typowa dla takich kanonizacyjno-historycznych prac: 1) metoda dogmatyczno-prawna i 2) historyczno-prawna oraz metoda rzadziej spotykana w pracach kanonizacyjnych czy historycznych 3) statystyczna. Nie mam uwag od tej strony do recenzowanej pracy.

Dla Habilitantki materiał źródłowy w pracy nad książką stanowiły: 1) akty normatywne i 2) akty administracyjne Kościoła mające różne formy i rozmaite nazwy lub tytuły (czasem niestety używane bez należytej konsekwencji), 3) inne źródła, które trudno jednoznacznie sklasyfikować takie jak np. homilie papieskie czy inne enuncjacje. Kwerenda Autorki musiała być więc bardzo uważna i szeroka. Potwierdza to przypuszczenie bardzo bogata lista źródeł w Bibliografii.

Rozdział I ocenianej monografii przedstawia prawo kanonizacyjne Kościoła katolickiego i jego reformę dokonaną w czasie pontyfikatu papieża Benedykta XVI. Autorka pokazuje w tej części książki zmiany prawa materialnego i procesowego trafnie wskazując, że źródłem tych zmian jest przede wszystkim nauczanie teologiczne papieża, ale także racje pastoralne i okoliczności historyczne. Takie podejście do zmian w prawie kanonicznym dobrze oddaje specyfikę tego prawa na tle innych systemów prawnych.

W rozdziale II, III i IV Autorka ukazuje papieskie dekryty stanowiące, kolejno o męczeństwie, heroicznosci cnót Sług Bożych i cudach, które wydarzyły się za ich przyczyną. Samo przedstawienie treści dekretów wydaje się być pracą odtwórczą, to ich opracowanie zgodnie z naukową metodą jest już bez wątpienia pracą naukową. Autorka nie poprzestała na przedstawieniu danych z dokumentów kościelnych, lecz dokonała ich analizy pod kątem m.in.

socjologicznym, geograficznym, stanu kanonicznego itd. To pozwoliło Jej na wysnucie bardzo interesujących wniosków. Co ważne, zarówno przedstawione w tych rozdziałach dane jak i wnioski mogą z kolei stanowić podstawę do dalszych badań naukowych.

Szczególnie cenny - moim zdaniem - jest rozdział V omawianej pracy. Zawiera on przesłania beatyfikacji i kanonizacji dokonywanych w Kościele, czyli wskazuje na celowość działań w tym zakresie papieża Benedykta XVI. Uważam tę część pracy za najważniejszą i naukowo najbardziej twórczą, co więcej, bardzo pożyteczną dla Kościoła i właściwego rozumienia katolickiego fenomenu religijnego i jednocześnie instytucji prawnej – wynoszenia zmarłych na ołtarze i włączenie do ich publicznego kultu.

Układ wskazanej przez Habilitantkę pracy jest – moim zdaniem – jasny i spójny – a więc przyjazny dla czytelnika, szczególnie tego, który zechce zapoznać się z wybranym, precyzyjnie określonym, interesującym go fragmentem tej obszernej pracy. Ułatwieniem dla zwolennika takiego wybiórczego czytania opisywanej książki są także cząstkowe wnioski umieszczone na końcu rozdziałów.

Oceniając tę monografię trzeba przyznać, że nakład pracy włożony w jej przygotowanie był wielki – szczególnie rozdziałów II, III i IV. Książka ta może przynieść wielkie korzyści dla badaczy zajmujących się tematem kanonizacji i beatyfikacji, jako doskonale usystematyzowany i podany w sposób budzący zainteresowanie czytelnika materiał (także) źródłowy. Podobną rolę źródeł mogą pełnić Aneksy do książki, które zawierają autorski spis beatyfikowanych i kanonizowanych oraz podstawowych informacji o ich sprawach.

Literatura przywołana w pracy jest bardzo obfita. Trudno wymienić pozycję, której w niej nie ma, a powinna się w niej znaleźć.

Trzeba dodać, że oceniana monografia to *novum* w literaturze przedmiotu, które może stać się wzorcowym sposobem opracowania tego tematu odnosząc się do innych papieży. Jest to dzieło cenne poznawczo i historycznie – stanowi ono bowiem swoistą kronikę dorobku – *sit venia verbo* – papieża Benedykta XVI w dziedzinie kanonizacji z naukowym aparatem i komentarzem.

Pani dr Lidia Fiejdasz-Buczek przedstawiła do oceny także monografię współautorską (wraz z H. Misztalem) pt. *Postępowanie kanonizacyjne w diecezji lub eparchii*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2019, ss. 350, która to pozycja jest uaktualnionym podręcznikiem do prawa kanonizacyjnego współautora. Pozycja ta jest i potrzebna, i bardzo praktyczna. Składa się ona z dwóch części. W pierwszej znajduje się komentarz do *Mater Ecclesiae*, a druga część zawiera w wersji dwujęzycznej (oficjalnej i polskiej) źródła prawa kanonizacyjnego.

W *Wykazie dorobku* sporządzonym przez Habilitantkę pojawia się także pozycja pt.: *Stosowanie prawa przez Wydział do Spraw Wyznań w Rzeszowie wobec duchownych Kościoła katolickiego*, Lublin 2012, ss. 395. Tytuł tej monografii jest w mojej ocenie nietrafiony. Sugeruje bowiem, że Autorka zajmować się będzie kwestią „stosowania prawa”, czyli określenia konsekwencji prawnych stanu faktycznego, a tymczasem książka dotyczy szeroko zakrojonych działań wymienionego w tytule organu. Poza tym mankamentem, pozycję tę oceniam wysoko jako dobrze udokumentowaną i napisaną *sine ira et studio*.

2.2. ARTYKUŁY

Pani dr Lidia Fiejdasz-Buczek przedstawiła do oceny swojego dorobku także:

- 7 artykułów w czasopismach recenzowanych;
- 13 w recenzowanych monografiach (dziełach) zbiorowych;
- 3 artykuły w nierecenzowanych monografiach (dziełach) zbiorowych.

Wśród tych prac bliżej omówić i skomentować zamierzam tylko niektóre – reprezentatywne, jak mi się wydaje, dla dorobku naukowego Habilitantki.

1. *Pojęcie relikwii oraz kanoniczne rozpoznanie, przeniesienie i konserwacja doczesnych szczątków Sług Bożych według instrukcji Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych z 8 grudnia 2017 roku z 2018 r.* W tym artykule autorka przybliży zmiany dokonane w przepisach kanonizacyjnych. Jednakże popełnia już na samym początku błąd w ustaleniu znaczenia normatywnego dokumentów wprowadzających te zmiany. Autorka napisała, że dokument ma rangę instrukcji, czyli, zgodnie z kodeksem prawa kanonicznego – dokumentu, który wyjaśnia przepisy ustaw i ich nie zmienia. Jednakże na końcu tej części swojego tekstu Habilitantka pisze, że wskazana instrukcja „uzyskała moc prawną” (s. 194–195). Przecież nie może coś jednocześnie nie być ustawą i nią być, czyli „mieć moc prawną”. Jest to problem znany w literaturze przedmiotu i rozwiązany. Autorka tego rozwiązania nie prezentuje w artykule. Należy zauważyć, że częściowo naprawia swój błąd, gdy pisze o walorze *Sanctorum Mater* w książce *Sprawy kanonizacyjne* na s. 86 nn. Tego samego tematu, czyli relikwii dotyczy artykuł: *Kształtowanie się pojęcia relikwii: aspekt prawny* z 2013 r.
2. *Nowy regulamin Konsulty medycznej z 23 września 2016 r. z 2017 r.* jest niestety niemal bezrefleksyjnym omówieniem tytułowego regulaminu. Nie jest to artykuł naukowy, ale zwyczajne omówienie.

3. Trzy artykuły można omówić łącznie, a mianowicie: a) *Bł. Cesarz Karol Habsburg (1887–1922)* z 2016 r., b) *Kanonizacja równoznaczna Hildegardy z Bingen i nadanie tytułu Doktora Kościoła* z 2015 r., c) *Święty Jan z Avila – Doktor Kościoła* z 2015 r. Te artykuły stanowią krytyczne przedstawienie akt procesowych błogosławionych lub świętych Kościoła. Teksty oceniam wysoko. Autorka dowiodła, że potrafi pisać ciekawie i wyciągać wnioski aktualne i mające znaczenia dla życia Kościoła.
4. Dwa teksty a) *Wzory odpowiedzialności społecznej w polityce* z 2013 r. oraz b) *Wzory życia rodzinnego osób zaangażowanych w politykę* z 2015 r. stanowią udaną próbę pokazania, tej prawdy, że ideał ewangeliczny nie jest utopią, ale może być podstawą odpowiedzialnej, prospołecznej polityki. Odniesienie beatyfikacji i kanonizacji do życia społecznego ma duże znaczenie pokazując cel i sens wynoszenia na ołtarze.
5. Ważny element pracy naukowej Habilitantki stanowią artykuły odnoszące się do procedur kościelnych i osób lub organów w nie zaangażowanych. Do tego działu należy zaliczyć takie teksty jak np.: *Dowodzenie cudu według Regulaminu Konsulty Medycznej z 23 września 2016 r.* z 2019 r. czy *Udział adwokatów w procesie kanonizacyjnym. Studium historycznoprawne* z 2013 r. Oba te teksty są w miarę kompleksowym ukazaniem istotnych elementów w specyficznym procesie prowadzonym w Kościele. Prace te są dobrze usystematyzowane i oparte na źródłach. Podobnie artykuł pt.: *Cenzura pism własnych kandydata na ołtarze* z 2010 r. Ten artykuł (*nota bene* napisany we współautorstwie z praktykiem watykańskim w tej dziedzinie, pracownikiem Kongregacji do spraw Świętych – o. prof. Z. Kijasem) wpisuje się w nurt przedstawiania zagadnień praktycznych z zakresu procesu beatyfikacyjnego czy kanonizacyjnego. Napisany jest on ze znanstwem.
6. Kolejne dwa teksty dotyczą tego samego wątku: a) *Przegląd zjawisk mistycznych i paramistycznych w życiu wybranych świętych i błogosławionych* z 2014 r. oraz b) *Bogactwo fenomenów mistycznych i paramistycznych w życiu św. o. Pio z Pietrelciny* z 2014 r., to interesujący przegląd i krytyczne omówienie zjawisk (mistycznych i paramistycznych) mogących jak pisze Autorka „towarzyszyć świętości”.

W innym (pobocznym) nurcie badań Habilitantki są sprawy związane z historią Kościoła i prawem wyznaniowym w czasie PRL. Warto odnotować w dorobku dr Lidii Fiejdasz-Buczek artykuły, o których można mówić łącznie: a) *Rola Wydziału do Spraw Wyznań Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie w laicyzacji służby zdrowia* z 2009 r.; b)

Opór społeczeństwa rzeszowszczyzny wobec działań Wydziału do spraw Wyznań w Rzeszowie z 2010 r.; (w Wykazie dorobku habilitacyjnego pod mylnym tytułem: *Opór społeczeństwa wobec działań Wydziału do spraw Wyznań w Rzeszowie z 2010 r.*); c) *Organizacji referatów do spraw wyznań przy prezydiach powiatowych rad narodowych w latach 1950-1957 na terenie województwa rzeszowskiego z 2010 r.*; d) *Father Franciszek Penar's case as an example of instrumentalization of law in the Polish People's Republic z 2016 r.* W wymienionych tekstach autorka interesująco zaprezentowała stosowanie przepisów prawa polskiego do konkretnych sytuacji związanych z działalnością Kościoła i relacją ludzi (wiernych) na te działania władz. Pewnym mankamentem obu tych prac jest zbyt małe odnośnienie się do aktów normatywnych; Autorka skupiła się na opisie wydarzeń, pokazaniu ich tła społecznego czy politycznego, co może być cenne raczej dla historyka niż prawnika. Niemniej, są to wartościowe artykuły naukowe.

2.3. OCENA

Mając powyższe na uwadze za główny nurt badań naukowych Habilitantki należy uznać bez wątplenia prawo kanonizacyjne. Wątkiem (bardzo) pobocznym jest prawo wyznaniowe ujmowane historycznie.

Oceniając więc dorobek naukowy Habilitantki można powiedzieć, że właściwie jest on wprawdzie monotematyczny, ale przez to ściśle ukierunkowany. Jawi się on jako spoisty. Pani dr Lidia Fiejdasz-Buczek dzięki takiej decyzji rozwoju ścieżki naukowej mogła i osiągnęła dużą biegłość w wybranej przez siebie dziedzinie prawa kanonicznego i w tej dziedzinie niewątpliwie można uznać ją za eksperta.

Praca, wskazana przez Wnioskodawczynię jako główne osiągnięcie badawcze, jest ważna dla rozwoju kanonistyki. Rozprawa ta została starannie przygotowana, bardzo dobrze udokumentowana – osadzona w źródłach oraz oparta na bogatej literaturze przedmiotu. Oceniam tę książkę bardzo wysoko.

3. ISTOTNA AKTYWNOŚĆ NAUKOWA

Do istotnej aktywności naukowej zaliczyć należy to, że Pani dr Lidia Fiejdasz-Buczek była redaktorem lub współredaktorem 6 monografii zbiorowych.

Brała ona udział w 2 krajowych projektach naukowych finansowanych przez MNiSW prowadzonych przez jej macierzystą uczelnię.

Do tego działu należy zaliczyć także autorstwo haseł do encyklopedii i leksykonu napisanych przez Habilitantkę.

Pani dr Lidia Fiejdasz-Buczek była prelegentem na 7 konferencjach międzynarodowych i 10 krajowych oraz kilkakrotnie zabierała głos w czasie innych spotkań naukowców.

Także dorobek i doświadczenie dydaktyczne Pani dr Lidii Fiejdasz-Buczek należy ocenić pozytywnie. Podobnie jak pracę na rzecz młodych naukowców. Na uwagę zasługuje fakt, że Habilitantka była promotorem pomocniczym w dwóch doktoratach oraz przygotowywała studentów do konkursów naukowych.

Warto odnotować staże i kwerendy w zagranicznych ośrodkach naukowych.

Wnioskodawczyni ma także pewien dorobek w postaci udziału w zespołach eksperckich i konkursowych.

Pani dr Lidia Fiejdasz-Buczek została doceniona dwukrotnie przez Rektora KUL nadaniem nagród indywidualnych.

Dla nakreślenia pełnej sylwetki naukowej Habilitantki warto wspomnieć o tym, że należy do stowarzyszeń naukowych, w tym do Stowarzyszenia Kanonistów Polskich. Jest to członkostwo aktywne, o czym świadczą liczne sprawozdania z kursów, kongresów, sympozjów, itd. sporządzane przez Panią dr Lidię Fiejdasz-Buczek oraz to, że, jak wynika z Autoreferatu, działa bardzo aktywnie na swojej macierzystej uczelni.

Działalność popularnonaukowa i promująca naukę w postaci wykładów, artykułów i innych form prowadzona przez habilitantkę również zasługuje na aprobatę. Jest to działalność wielowymiarowa i bardzo szeroko prowadzona oceniając ją pod względem adresatów.

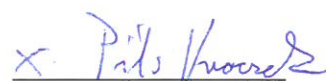
Popularyzacja polskiej nauki poprzez publikacje nie jest mocną stroną Pani dr Lidii Fiejdasz-Buczek – 2 artykuły po angielsku i 1 artykuł po polsku wydany na Ukrainie.

W świetle powyższego należy uznać, że istotna naukowa aktywność Habilitantki jest odpowiednia.

4. KONKLUZJA

Zgodnie z przytoczoną na wstępie ustawą, podstawą do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego są: 1) osiągnięcia naukowe uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, które stanowią znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej – uważam, że ten wkład Pani dr Lidii Fiejdasz-Buczek jest znaczny; 2) istotna aktywność naukowa – uważam, że praca naukowa habilitantki ujęta całościowo wzbogaciła polską kanonistykę.

Po zapoznaniu się z dokumentacją postępowania habilitacyjnego oraz stanowiącym jej część dorobkiem naukowym Wnioskodawczynie, stwierdzam, że **Pani dr Lidia Fiejdasz-Buczek zgodnie z wymaganiami prawa zasługuje na stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie nauk prawnych, w dyscyplinie prawo kanoniczne.**

ks. Piotr KroczeK